

Jedinstveno tržište Europske unije

Duvnjak, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:310023>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-23**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij smjer – *Ekonomska politika i regionalni razvoj*

Ivan Duvnjak

Jedinstveno tržište Europske unije

Diplomski rad

Osijek, lipanj 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij smjer - *Ekonomska politika i regionalni razvitak*

Ivan Duvnjak

Jedinstveno tržište Europske unije

Diplomski rad

Kolegij: Ekonomske politike EU

JMBAG: 0010219355

e-mail: iduvnjak@efos.hr

Mentor: Izv.prof.dr.sc. Dražen Čučić

Osijek, lipanj 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate University Study Business Economy, economic policy and regional
development

Ivan Duvnjak

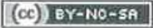
European Union single market

Graduate paper

Osijek, lipanj 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Ivan Duvnjak

JMBAG: 0010219355

OIB: 66570052732

e-mail za kontakt: ivand365@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij Ekonomska politika i regionalni razvitak

Naslov rada: Jedinstveno tržište Europske unije

Mentor/mentorica diplomskog rada: Izv.prof.dr.sc. Dražen Ćućić

U Osijeku, 2022. godine

Potpis

Jedinstveno tržište Europske unije

SAŽETAK

Europska unija trenutno broji 27 država članica, Velika Britanija je napustila Europsku uniju 2020. godine. Pristupanje Europskoj uniji nije lako, postoji niz zakona, pravila i regulativa koje države kandidatkinje moraju ispuniti kako bi se pridružile. Članstvo u Europskoj uniji nosi brojne prednosti za države članice. Jedno od najvećih postignuća Europske unije je jedinstveno europsko tržište. Jedinstveno europsko tržište pruža četiri vrste slobode, a to su sloboda kretanja ljudi, robe, kapitala, te usluga. Jedinstveno europsko tržište pruža brojne prednosti u svim sferama života. Jedinstveno tržište omogućuje svim poduzećima Europske unije da ponude svoje proizvode i usluge uz jednake uvjete velikom broju potrošača, što znači veći izbor, niže cijene i veću kvalitetu proizvoda i usluga koje se nude na području jedinstvenog tržište. Veliki utjecaj na rast i razvoj tržišta ima digitalizacija i slobodan protok informacija. U suvremeno doba digitalizacija i internet su posebno važni, tehnologija se ubrzano mijenja i napreduje te je potrebno ići u korak s njom. Upravo zato Europska unija veliku pozornost pridaje jedinstvenom digitalnom tržištu. Važnost jedinstvenog digitalnog tržišta posebno je vidljiva tijekom trajanja pandemije COVID-19 koja je zahvatila cijeli svijet.

Ključne riječi: Jedinstveno tržište, Europska unija, digitalno jedinstveno tržište

European Union single market

ABSTRACT

The European Union currently has 27 member states, the UK has left the European Union in 2020. Accession to the European Union is not easy, there are a number of laws, rules and regulations that candidate countries must comply with in order to join. Membership of the European Union brings many benefits to the member states. One of the European Union's greatest achievements is the single European market. The single European market provides four types of freedom, namely the freedom of movement of people, goods, capital and services. The European single market offers many advantages in all spheres of life. The single market enables all EU companies to offer their products and services on equal terms to a large number of consumers, which means more choice, lower prices and higher quality products and services offered in the single market. Digitalization and the free flow of information have a great impact on the growth and development of the market. In modern times, digitalization and the Internet are especially important, technology is changing and advancing rapidly, and it is necessary to keep up with it. That is why the European Union is paying close attention to the digital single market.

Keywords: Single market, European Union, digital single market

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Ciljevi rada	1
1.2. Metodologija rada	1
2. Europska unija	3
2.1. Nastanak Europske unije	3
2.2. Proširenja Europske unije.....	4
2.2.1. Zemlje kandidatkinje	6
3. Jedinstveno tržište Europske unije.....	8
3.1. Vrste sloboda jedinstvenog europskog tržišta.....	9
3.1.1. Sloboda kretanja ljudi	10
3.1.2. Sloboda kretanja robe	11
3.1.3. Sloboda kretanja usluga	12
3.1.4. Sloboda kretanja kapitala.....	12
3.2. Funkcioniranje jedinstvenog tržišta	13
3.3. Program za jedinstveno tržište 2021.-2027.....	15
3.4. Zaštita potrošača, poduzetnika i radnika na jedinstvenom europskom tržištu.....	17
3.5. Jedinstveno tržište EU u brojkama.....	19
3.6. Istočno partnerstvo i jedinstveno tržište.....	20
4. Učinci i prednosti jedinstvenog tržišta.....	23
4.1. Utjecaj na poduzeća	23
4.2. Utjecaj na studiranje i rad u inozemstvu	24
4.3. Jedinstveno digitalno tržište.....	26
4.3.1. Inicijativa EU4Digital.....	29

Kroz inicijativu EU4Digital Europska unija nastoji:	29
4.4. Ekonomska i monetarna unija	29
4.4. Republika Hrvatska i jedinstveno europsko tržište	32
4.5. Brexit i jedinstveno europsko tržište	35
5. Zaključak.....	36
Literatura:.....	37
Popis slika:	40
Popis grafikona:	40

1. Uvod

Europska unija svojim članicama osigurava slobodno kretanje ljudi, robe, usluga i kapitala na jedinstvenom unutarnjem tržištu Europske unije. Jedinstveno tržište Europske unije predstavlja jezgru ekonomske integracije, a cilj je uklanjanje svih prepreka i barijera kako bi sve zemlje članice i njihovo stanovništvo moglo na najbolji i najjednostavniji način iskoristiti mogućnosti koje pruža tržište Europske unije. Prednosti jedinstvenog tržišta su velike kako za države, tako i za proizvođače i potrošače. Velika se pozornost u suvremeno doba pridaje jedinstvenom digitalnom tržištu. Države članice Europske unije i njihovo stanovništvo postaju sve povezaniji, a potrošači mogu kupiti raznovrsnije proizvode, veće kvalitete i manje cijene.

Tema diplomskog rada je Jedinstveno tržište Europske unije. Rad je strukturiran u ukupno pet poglavlja. Prvo poglavlje prikazuje uvod i metodologiju diplomskog rada. Drugo poglavlje bavit će se općenito Europskom unijom, njezinim nastankom i proširenjima, zatim treće poglavlje diplomskog rada odnosit će se na jedinstveno tržište Europske unije kroz brojke, strukturu, regulatorne okvire, planove te prednosti. Četvrto poglavlje će objasniti utjecaj europske unije i jedinstvenog tržišta, dok zadnje peto poglavlje iznosi zaključak diplomskog rada.

1.1. Ciljevi rada

Cilj diplomskog rada je objasniti i definirati mogućnosti koje nudi jedinstveno Europsko tržište, te prednosti i nedostatke prisutnosti na jedinstvenom tržištu sa stajališta prodavatelja i potrošača. Osim toga cilj diplomskog rada je pružiti osnovne informacije o Europskoj uniji i državama članicama, ali isto tako pružiti informacije o učincima jedinstvenog tržišta na gospodarski rast i razvoj država.

1.2. Metodologija rada

U svrhu pisanja ovog diplomskog rada korišteno je nekoliko metoda znanstvenog istraživanja, a to su: metoda analize, metoda klasifikacije, metoda deskripcije te metoda sinteze. Metoda analize korištena je za raščlambu određenih pojmova na njihove sastavne dijelove s ciljem njihovog lakšeg

shvaćanja i razumijevanja. Iduća po redu korištena metoda znanstvenog istraživanja je metoda klasifikacije koja je korištena pri podjeli općih pojmova. Nadalje, metoda deskripcije korištena je kod definiranja te objašnjavanja definicija i pojmova. I, na kraju, metoda sinteze primjenjivana je konkretno u posljednjem poglavlju tj. zaključku prilikom sintetiziranja tj. objedinjavanja svih najvažnijih i najzanimljivijih informacija, podataka, činjenica i definicija (Zelenika, 1998). Za pisanje diplomskog rada korištena je različita literatura, izvori sa interneta, te članci.

2. Europska unija

Europska unija se može definirati kao regionalna organizacija europskih država, glavna zadaća Europske unije je ostvarivanje zajedničkih ciljeva zemalja članica. Prema Ministarstvu pravosuđa i uprave (2019) ciljevi Europske unije su:

- „uravnotežen gospodarski i društveni razvoj,
- visoka razina zaposlenosti,
- te zaštita prava i interesa građana.”

Europska unija nakon izlaska Velike Britanije broji 27 zemalja članica. Službena valuta Europske unije je euro, a trenutno ga koriste 19 od ukupno 27 zemalja članica.

Simboli Europske unije su:

- Himna,
- Dan Europe,
- Moto, te
- Zastava.

Prvi simbol Europske unije je himna pod nazivom Oda radosti. Autor himne je Beethoven, a ona se izvodi bez teksta. Oda radosti je postala službena himna Europske unije 1985. godine. Drugi simbol Europske unije je Dan Europe koji se slavi svake godine 9. svibnja. Dan Europe obilježava godišnjicu „Schumanove deklaracije” te slavi jedinstvo i mir u Europskoj uniji. Europska zastava obilježava jedinstvo i identitet Europske unije. Zadnji simbol Europske unije je njezin moto koji glasi “Ujedinjeni u različitosti”, moto je prihvaćen 2000. godine (Službena stranica Europske unije, 2018).

U nastavku diplomskog rada govorit će se o nastanku i proširenjima Europske unije.

2.1. Nastanak Europske unije

Filozofi i vizionari su stoljećima razmišljali o ujedinjenim državama Europe, no tek nakon Drugog svjetskog rata, odnosno 9. svibnja 1950. godine francuski ministar vanjskih poslova Robert Schumann je predložio osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik. Prijedlog je ostvaren 18.

travnja 1951. godine Pariškim ugovorom, te je stvorena zajednica koju su činile šest zemalja, a to su Francuska, Savezna Republika Njemačka, Belgija, Italija, Nizozemska i Luksemburg. (Rudolf i Vrdoljak, 2005).

Rimskim ugovorom 1957. godine države članice Europske zajednice za ugljen i čelik osnovale su Europsku ekonomsku zajednicu i Europsku zajednicu za atomsku energiju. Stvoreno je jedinstveno unutarnje tržište, ukinute su carine i osiguran slobodan protok ljudi. Zajednici su se pridružile 1973. godine Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska i Danska, 1981. godine pridružila se Grčka, dok su se 1986. godine zajednici pridružile Španjolska i Portugal (Rudolf i Vrdoljak, 2005).

Prema Rudolf i Vrdoljak (2005) „Ugovorom o Europskoj uniji (Maastricht, 7. veljače 1992. godine) ta snažna međunarodna organizacija dobila je novi naziv: Europska unija (European Union).” Ugovor je stupio na snagu 1. studenoga 1993. godine.

Može se zaključiti kako je glavni razlog za osnivanje Europske unije mir na europskom prostoru, te ostvarivanje zajedničkih interesa i ciljeva svih država članica Europske unije. U nastavku diplomskog rada biti će prikazana proširenja Europske unije.

2.2. Proširenja Europske unije

Proširenje je najbolje definirati kao postupak u kojem određena država pristupa Europskoj uniji, no kako bi države pristupile Europskoj uniji moraju zadovoljiti određene kriterije. Prema Vijeću Europske unije (2022) kriteriji su “utvrđeni na sastanku Europskog vijeća u Kopenhagenu 1993. i često se nazivaju kriteriji iz Kopenhagena”. Kriterijima iz Kopenhagena utvrđeni su politički, demokratski i gospodarski uvjeti.

Slika 1 Proširenja Europske unije

1973. godine

- Danska
- Irska
- Ujedinjeno Kraljevstvo

1981. godine

- Grčka

1986. godine

- Portugal
- Španjolska

1995. godine

- Austrija
- Finska
- Švedska

2004. godine

- Cipar
- Češka
- Estonija
- Latvija
- Litva
- Mađarska
- Malta
- Poljska
- Slovačka
- Slovenija

2007. godine

- Bugarska
- Rumunjska

2013. godine

- Republika Hrvatska

Izvor: Izrada autora prema Europskom vijeću (2022).

Na prethodnoj Slici 1 mogu se vidjeti proširenja Europske unije. Republika Hrvatska pridružila se Europskoj uniji 2013. godine. Proširenja Europske unije imaju prednosti za zemlje članice, a prednosti su sljedeće:

- “veće blagostanje za sve države članice: trostruko veća trgovinska razmjena između starih i novih država članica, peterostruko veća među novim državama članicama,
- veća stabilnost u Europi,
- veći značaj EU-a u pitanjima na globalnoj razini“ (Europsko vijeće, 2022).

2.2.1. Zemlje kandidatkinje

Zahtjev za članstvo Europskoj uniji mogu podnijeti sve zemlje koje ispunjavaju uvjete. “Riječ je o kopenhaskim kriterijima koji uključuju funkcionalno tržišno gospodarstvo, stabilnu demokraciju i vladavinu prava te prihvaćanje sveukupnog zakonodavstva EU-a, uključujući euro“ (Službena stranica Europske unije, 2022.).

Država koja želi postati članicom Europske unije podnosi zahtjev Vijeću, a zatim Komisija Europske unije ocjenjuje može li ta država ispuniti kopenhške kriterije. Ukoliko je ocjena pozitivna, Vijeće Europske unije odobrava pregovarački mandat, a pregovori se provode poglavlje po poglavlje (Službena stranica Europske unije, 2022). „Temeljno načelo pregovora je da zemlje moraju u potpunosti prenijeti i provoditi zakonodavstvo EU-a do trenutka pristupanja“ (Europska komisija, 2020). U razdoblju pregovora države kandidatkinje dobivaju administrativnu, financijsku i tehničku pomoć.

Prema Službenoj stranici Europske unije (2022) države kandidatkinje za pristup Europskoj uniji su:

- Albanija,
- Srbija,
- Crna Gora,
- Sjeverna Makedonija, te
- Turska.

2.2.2. Zemlje potencijalne kandidatkinje

Zemlje potencijalne kandidatkinje su zemlje koje još uvijek ne ispunjavaju sve uvjete za pristup Europskoj uniji, a one su:

- Bosna i Hercegovina, te

- Kosovo (Službena stranica Europske unije, 2022).

Kosovo još uvijek nema preduvjet za članstvo u Europskoj uniji, 23 od 27 zemalja Europske unije su priznale Kosovo kao neovisnu državu. Od članica Europske unije Kosovo nisu priznale Francuska, Slovačka, Grčka, Rumunjska i Cipar. Europska unija pokušava održati stabilnost u Kosovu putem EULEX misije, a misija je ustanovljena u Prištini 2008. godine (Europsko vijeće, 2018).

3. Jedinstveno tržište Europske unije

Može se reći da je jedinstveno tržište jedno od najvećih postignuća Europske unije, a sredstva pomoću kojih se ostvarilo to postignuće su zajedničke politike, financijski instrumenti, te otvaranje granica između država članica Europske unije. Jedinstveno tržište Europske unije naziva se još zajedničko i unutarnje tržište, a ono obuhvaća 27 država članica Europske unije, države Europskog gospodarskog prostora a to su Norveška, Island, Lihtenštajn, te Švicarsku radi bilateralnih ugovora. Ograničeno sudjelovanje na jedinstvenom tržištu je omogućeno potencijalnim državama kandidatima i istočnoeuropskim zemljama koje su utvrđene partnerstvom.

Slika 2. Kronologija nastanka jedinstvenog europskog tržišta

1957. godina	• Rimski ugovor - načela zajedničkog tržišta
1959. godina	• Tranzicijsko razdoblje ukidanja unutarnjih carina
1962. godina	• Zajednička poljoprivredna politika, akcijski plan Transportne politike
1968. godina	• Carinska unija, radnici mogu prihvatiti i tražiti posao unutar zajedničkog tržišta
1974. godina	• Proces uklanjanja neocarinskih trgovinskih prepreka
1979. godine	• načelo zemlje podrijetla i sloboda kretanja robe
1986. godine	• Jedinstveni europski akt
1989. godine	• Priznavanje diploma visokog obrazovanja unutar zajedničkog tržišta
1993. godine	• Jedinstveno unutarnje tržište
1994. godine	• Pokretanje Strategije za zapošljavanje OECD-a
1997. godine	• Akcijski plan za slobodno kretanje radnika
1998. godine	• Stupa na snagu Schengenski sporazum o ukidanju graničnih kontrola
2006. godine	• Prihvatanje smjernica o uslugama na jedinstvenom tržištu

Izvor: izrada autora prema Kandžija i Cvečić, 2011., *Ekonomija i politika Europske unije*

Na prethodnoj Slici 2 može se vidjeti kronologija nastanka jedinstvenog europskog tržišta Europske unije. Ideja jedinstvenog tržišta nastala je Ugovorom iz Rima 1957. godine kroz nastojanje uklanjanja trgovinskih prepreka s ciljem gospodarskog napretka svih država članica Europske unije. “Jedinstvenim europskim aktom iz 1986. u Ugovor o Europskoj ekonomskoj zajednici (EEZ) uvršten je cilj uspostave unutarnjeg tržišta, koje je definirano kao područje bez unutarnjih granica na kojem se osigurava slobodno kretanje robe, osoba, usluga i kapitala” (Europski parlament, 2021). Može se zaključiti kako je jedinstveno europsko tržište rezultat dugogodišnjeg rada i brojnih pravnih regulativa.

Osnovna načela jedinstvenog tržišta Europske unije su:

- “načelo nediskriminacije proizlazi i različitog tretmana domaćih i stranih, odnosno uvezenih proizvoda
- načelo uzajamnoga priznavanja – proizlazi iz sudske prakse Suda EU i jedan je od načina osiguranja slobode kretanja robe na unutarnjem tržištu” (Blandin, i dr. 2020).

Može se zaključiti kako je jedinstveno europsko tržište jedno od najvećih tržišta na svijetu, na kojem se ljudi, novac, proizvodi i usluge mogu jednostavno kretati između zemalja članica. U idućem dijelu diplomskog rada objasniti će se četiri vrste sloboda na kojima se temelji jedinstveno europsko tržište.

3.1. Vrste sloboda jedinstvenog europskog tržišta

Jedinstveno europsko tržište temelji se na liberalizaciji četiri vrste sloboda, a to su

- sloboda kretanja ljudi,
- sloboda kretanja robe,
- sloboda kretanja usluga, te
- sloboda kretanja kapitala (Europska komisija, 2014).

Slobode se mogu promatrati sa stajališta poduzeća i stajališta potrošača. Poduzeća mogu proizvoditi i prodavati svoje proizvode i usluge po najpovoljnijim uvjetima unutar granica jedinstvenog europskog tržišta, dok potrošači mogu birati proizvode najbolje kvalitete i cijene bez ograničenja također unutar granica jedinstvenog europskog tržišta.

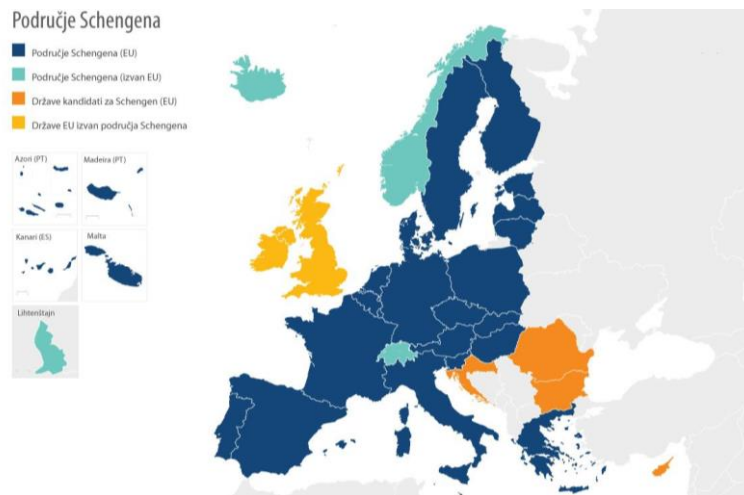
3.1.1. Sloboda kretanja ljudi

Sloboda kretanja ljudi analizira i obuhvaća kretanje osoba, što obuhvaća slobodu kretanja radnika te slobodu poslovnog nastanka poduzetnika. Obuhvaća više od 450 milijuna stanovnika Europske Unije bilo da se radi o radnicima, turistima, studentima itd. Ona omogućava slobodno kretanje, boravak i rad u bilo kojoj članici Europske Unije u svrhu boljeg života, te višeg životnog standarda svih građana.

Schengenski sporazum iz 1985. godine predstavlja najvažniji dokument vezan za slobodu kretanja ljudi, a prioritet nad slobodom kretanja odnosi se na očuvanje javnog mira i reda, javne sigurnosti i zdravlja, kao i zapošljavanje u državnim službama. Cilj Unije je poticanje mobilnosti, prvenstveno radnika, kako bi se potakla stručna osposobljenost i zaposlenost. Mobilnost radnika omogućila je da radnici iz zemalja s visokim stopama nezaposlenosti i niskim primanjima dolaze u razvijenije zemlje s konkurentnim tržištem s ubrzanom i razvijenom proizvodnjom. (Eurodirect, 2014).

Osim prednosti postoje i nedostaci slobode kretanja ljudi poput iseljavanja sa siromašnijih područja, dok se urbana središta bore s prenapučenošću. Nadalje, Schengentskim sporazumom ukinut je nadzor na granicama što utječe na prekogranični kriminalitet i trgovinu, putovanja preko granice, kao i pravosudnu suradnju. „Stoga se pravila o schengenskom prostoru ne tiču samo slobodnog kretanja osoba nego i viza, azila, te policijske, carinske i pravosudne suradnje“ (Vijeće Europske unije, 2020)

Slika 3. Područje Schengena

Izvor: preuzeto sa Europedirect

<https://europedirect-cakovec.eu/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica-schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica/> [pristupljeno 25.travnja 2022]

3.1.2. Sloboda kretanja robe

Europska Unija utvrdila je propise koje sve članice moraju uključiti u svoje zakonodavstvo. Za određene skupine (npr. lijekovi, kozmetika, motorna vozila,...) postoje detaljni propisi, dok za ostale proizvode nacionalna zakonodavstva moraju zadovoljiti minimalne uvjete. Posebnu pozornost Unija je usmjerila na igračke, oružje, kulturna i umjetnička dobra.

„Unutarne tržište u svrhu brzog i efikasnog instrumenta sigurnosti koristi RAPEX – sustav brze razmjene informacija kojim je moguće pravovremeno reagirati na pojavu opasnih i neispravnih proizvoda. Nadalje, otprilike jedna polovina proizvoda na području europskog tržišta pokrivena je tzv. harmoniziranim pravilima, dok je druga polovina neharmonizirana, odnosno pokrivena nacionalnim normama, ili uopće nije ničim regulirana.“ (Kandžija i Cvečić, 2011).

„Količinska ograničenja ili kvote su mjere kojima države u određenom razdoblju zabranjuju uvoz ili izvoz robe iznad određene količine i vrijednosti“ (Mintas Hodak, 2010). Ograničenja otežavaju pristup domaćim tržištima za sve vrste uvozne strane robe. Tako se i cijena robe lakše održava na višoj razini nego u slučaju postojanja dozvoljene konkurencije.

Kako bi znali da je određena roba u skladu s propisima Europske Unije ona treba imati oznaku CE.

3.1.3. Sloboda kretanja usluga

Sloboda pružanja usluga preduvjet je postojanja unutarnjeg tržišta, a pravni temelj za slobodu kretanja je GATS (prvi multilateralni sporazum o trgovini uslugama). On se sastoji od skupa ugovora, aneksa, sporazuma sadržanih u nacionalnim tablicama.

Usluge se mogu podijeliti prema rezidentnosti pružatelja i primatelja usluga:

- pružatelj usluga jedne države članice pruža usluge u drugoj državi Europske unije
- primatelj usluga odlazi u drugu državu članicu gdje se te usluge pružaju,
- pružatelj i primatelj usluga su iz iste države članice i odlaze u drugu državu članicu ili su pružatelj i primatelj usluga iz različitih država članica a odlaze u treću,
- Usluge se same kreću, a pružatelj i primatelj usluga ostaju u svojim državama članicama Europske unije (Barbić, 2016.).

Sloboda kretanja usluga podrazumijeva opravdana ograničenja poput javne politike, sigurnosti i zdravlja.

3.1.4. Sloboda kretanja kapitala

Sloboda kretanja kapitala važan je dio potpune slobode kretanja ljudi. Svaki pojedinac upravljajući vlastitim sredstvima, odnosno kapitalom, osigurava korištenje istih prema vlastitom izboru.

„Sloboda kretanja kapitala među državama znači da osobe kao i pravne osobe mogu kapital slobodno transferirati u svaku državu članicu Europske unije i tamo obavljati plaćanja i poduzimati poslovne aktivnosti“ (Tadin, 2012).

Sloboda kretanja kapitala podrazumijeva lakšu prekograničnu trgovinu, mobilnost, stjecanje kapitala što omogućava stanovnicima Europske unije da izravno sudjeluju u razvoju gospodarstva.

„Za građane Europske unije to znači slijedeće mogućnosti:

- otvorenja bankovnih računa i štednje u inozemnim bankama,
- dobivanje bankarskih i hipotekarnih zajmova te usluga osiguranja u drugim zemljama članicama,
- kupnje dionica stranih poduzeća i investiranja,

- kupnje nekretnina u drugim zemljama članicama“. (Kandžija i Cvečić, 2011.)

Može se zaključiti kako je svaka od sloboda kretanja jednake važnosti te neophodna za opstanak tržišta. Bez slobode kretanja ograničene su ponude, izbor kvalitete, kao i poslovanje, stjecanje profita i vlasništva. Stoga se ograničenja sloboda mogu primjenjivati isključivo u ozbiljnim situacijama.

3.2 Funkcioniranje jedinstvenog tržišta

Europska komisija osigurava dobro funkcioniranje jedinstvenog tržišta pomoću nekoliko alata. Funkcioniranje tržišta temelji se „na bliskoj suradnji između komisije i država članica EU-a, kao i suradnji s građanima i poduzećima povezanoj s funkcioniranjem jedinstvenog tržišta u praksi“ (Europska komisija, 2014). Suradnja je sve lakša radi digitalnih alata i interneta pomoću kojih se lakše prikupljaju, te pružaju informacije.

Povratne informacije su važne radi donošenja novih zakona, pravila i propisa, te izmjene postojećih. Kako bi novi zakoni, pravila i propisi bili djelotvorni nacionalne vlade moraju blisko surađivati. Komisija donosi niz mjera kojima utječu na pravilno i pošteno tržišno natjecanje.

Jedan od alata je otvoreno savjetovanje, pomoću ovog alata Europska komisija traži mišljenja građana EU, poduzeća, udruga i slično. Ta mišljenja i stajališta se uzimaju u obzir prilikom stvaranja novih zakona i pravila. Komisija osigurava provedbu tih zakona i pravilnu primjenu u svim državama članicama Europske unije.

„Forum o jedinstvenom tržištu ima ključnu ulogu ocjenama politike nadziranjem provedbe akta o jedinstvenom tržištu i njegova utjecaja na lokalnoj razini. Na forumu se redovito prikupljaju sudionici na tržištu (poduzeća, socijalni partneri, nevladine organizacije i organizacije koje zastupaju građane, javna tijela na različitim razinama vlade i parlamenti) i ispituje stanje jedinstvenog tržišta, prenošenje i primjena direktiva te razmjenjuju najbolje prakse“ (Europska komisija, 2014).

Za uspješnu realizaciju i provođenje zakona, potrebno je te zakone i pravila prenijeti u nacionalna zakonodavstva. Upravo radi toga postoji ljestvice postignuća unutarnjeg tržišta, pomoću ljestvice se mjeri primjena svih zakona i pravila država članica Europske unije. Prema Europskoj komisiji

(2014) „ako se država članica ne pridržava prava EU-a, Komisija ima ovlasti na temelju kojih može okončati povredu, a krajnja je mjera prosljeđivanje predmeta Sudu Europske unije u Luxembourg.“

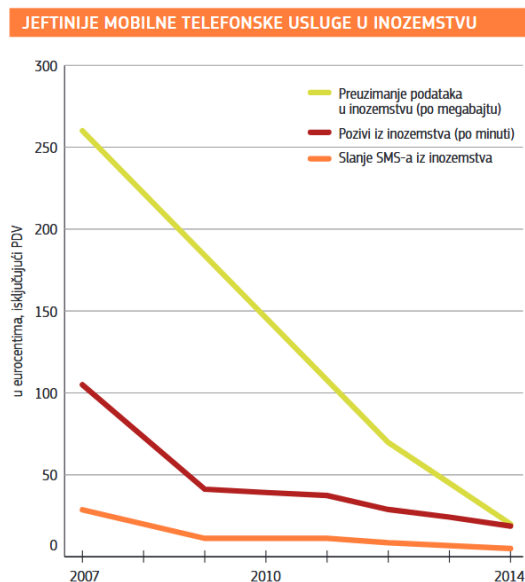
Kao što je već rečeno pravilno funkcioniranje jedinstvenog europskog tržišta odgovornost je Europske komisije i država članica Europske unije. Dugoročnim akcijskim planom iz ožujka 2020. Europska komisija je pokrenula inicijative za bolju suradnju Europske komisije i država članica Europske unije, a to su:

- „uspostava zajedničke Radne skupine za osiguravanje primjene pravila jedinstvenog tržišta (SMET)
- uspostava mreže za suradnju među nacionalnim koordinatorima za izvršavanje pravila u svrhu razmjene informacija i najbolje prakse
- ažuriranje pregleda stanja na jedinstvenom tržištu, alata za praćenje uspješnosti primjene pravila jedinstvenog tržišta“ (Europsko vijeće, 2022).

Jedinstveno europsko tržište je imalo ključnu ulogu u rješavanju ekonomske i gospodarske krize koja je zahvatila svijet. Ekonomska i gospodarska kriza posebno je pogodila radna mjesta, radi toga Europska komisija u sklopu djelovanja jedinstvenog tržišta donosi niz mjera s ciljem očuvanja i povećanja broja radnih mjesta. Nizom mjera i pravila osigurava se pošteno tržišno natjecanje. Od poštenog tržišnog natjecanja najveću korist imaju potrošači. Cijene su niže, ponuda raznovrsnija, a kvaliteta proizvoda veća. Primjer dobre prakse poštenog tržišnog natjecanja na jedinstvenom europskom tržištu su telekomunikacijske usluge unutar Europske unije.

Na Slici 4 je prikazan pad cijene roaminga nakon što je uvedena Eurotarifa 2008. godine, od tada su cijene roaminga pale za skoro 80%.

Slika 4. Telekomunikacijske usluge

Izvor: preuzeto od Europska komisija, 2015.

http://publications.europa.eu/resource/cellar/f85c0e8f-4cdf-4859-be26-f9c17e7fbb6f.0013.03/DOC_1 [pristupljeno 12.travnja 2022]

Može se zaključiti kako su jedni od najvažnijih zadataka Europske komisije informiranje javnosti o zakonima i pravilima na jedinstvenom europskom tržištu, te zaštita potrošača. U idućem potpoglavlju govorit će se o programu jedinstvenog tržišta za razdoblje od 2021. do 2027. godine.

3.3. Program za jedinstveno tržište 2021.-2027.

Ukupni proračun za razdoblje od 2021. do 2027. godine iznosi 4,21 milijarde eura. Jedinstveno europsko tržište omogućuje zaštitu potrošača, te napredak malih i srednjih poduzeća.

Prema Europskoj komisiji (2021) ciljevi programa za jedinstveno tržište 2021.-2027.:

- održavati visoku razinu sigurnosti hrane,
- veća zaštita potrošača,
- povećati konkurentnost malih i srednjih poduzeća,
- bolje upravljanje jedinstvenim tržištem, te bolja usklađenost s pravilima,
- izraditi visokokvalitetne statistike,

- učinkovitiji europski standardi.

Jedan od ciljeva programa jedinstvenog tržišta Europske unije je povećati sigurnost hrane, a to Europska unija planira ostvariti pomoću brojnih alata kao što su ulaganje u referentne laboratorije i centre Europske unije, povećanje brige o životinjama i biljkama kako bi se suzbile brojne bolesti, poboljšanje sustava brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje.

Drugi cilj jedinstvenog europskog tržišta je veća zaštita potrošača. Alati za postizanje ovog cilja povezani su sa provjerom sigurnosti i kvalitete proizvoda koji se prodaju na tržištu, te upoznavanjem potrošača s njihovim pravima.

Povećanje konkurentnosti iznimno je važno za sve zemlje, iz tog razloga program će osigurati različite oblike podrške poduzećima s naglaskom na mala i srednja poduzeća. Oblici podrške su financijske potpore (bespovratna sredstva, InvestEU fond), smanjenje administrativnog tereta, olakšan pristup tržištu, poticanje brige o okolišu i drugo (Europska komisija, 2021).

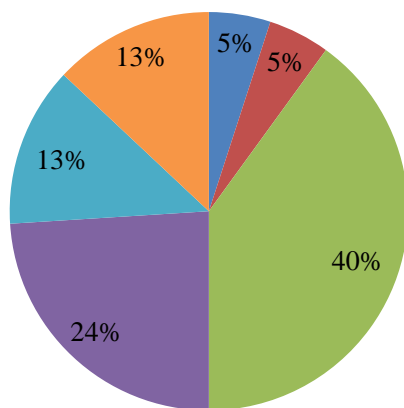
Povećanje učinkovitosti upravljanja jedinstvenim europskim tržištem važan je cilj programa. Alati za postizanje ovog cilja povezani su s zadovoljavanjem potreba poduzeća i potrošača, unapređivanje alata za provedbu tržišnih pravila, bolje suradnje među državama članicama, bolje funkcioniranje tržišta i slično. (Europska komisija, 2021).

Četvrti cilj programa je izrada visokokvalitetne statistike, statistika je izrazito važan alat za mjerenje učinkovitosti i konkurentnosti. Potrebno je ulagati u izradu visokokvalitetne statistike. Program potiče i financira partnerstvo između Eurostata i nacionalnih zavoda za statistiku, korištenje više izvora podataka, pametne sustave i tehnologije, te druge napredne metode analize statističkih podataka (Europska komisija, 2021). Peti cilj su učinkovitiji europski standardi.

Grafikon 1. Proračun programa jedinstvenog tržišta

Program jedinstvenog tržišta 2021. -2027.

- Zaštita potrošača
- Standardizacija
- Sigurnost hrane
- Konkurentnosti malih i srednjih poduzeća
- Upravljanje jedinstvenim tržištem
- Visokokvalitetne statistike

Izvor: izrada autora prema Europskoj komisiji, 2021.

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_factsheet_-_budget_-_single_market_programme_2806.pdf [pristupljeno 10.travnja 2022]

Na prethodnom Grafikonu 1 može se vidjeti raspored proračuna Programa jedinstvenog europskog tržišta za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Kao što je već rečeno ukupni proračun za navedeno razdoblje iznosi 4,21 milijarde eura, od toga je najveći dio proračuna izdvojen za povećanje razine sigurnosti hrane (40%). Za poboljšanje konkurentnosti s naglaskom na mala i srednja poduzeća izdvojeno je 24% ukupnog proračuna, zatim 13% proračuna odnosi se na upravljanje jedinstvenim tržištem, te izradu visokokvalitetnih statistika. Za zaštitu potrošača i standardizaciju izdvaja se 5% ukupnog proračuna.

3.4. Zaštita potrošača, poduzetnika i radnika na jedinstvenom europskom tržištu

Zaštita potrošača jedan je od najvažnijih ciljeva jedinstvenog europskog tržišta, te se njemu u posljednje vrijeme daje najviše pozornosti. Svaki građanin Europske unije kojem je potrebna informacija ili savjet prilikom kupnje proizvoda u bilo kojoj državi Europske unije, kao i Islandu i Norveškoj može se obratiti europskim potrošačkim centrima. „Godine 2006. pokrenuta je mreža za suradnju u području zaštite potrošača. Taj sustav povezuje nacionalna tijela vlasti iz svih država članica EU-a i omogućuje im međusobnu pomoć pri sprječavanju štetnih komercijalnih praksi koje

su suprotne pravilima o zaštiti potrošača EU-a u prekograničnim slučajevima, primjerice razmjenom odgovarajućih informacija“ (Europska komisija, 2014).

Mrežom Solvit pomaže se građanima i poduzećima Europske unije, Norveške, Lihtenštajna i Islanda u brzom rješavanju problema vezanih uz:

- priznanje kvalifikacija i diploma,
- dozvole vezane uz socijalnu sigurnost i boravak, te
- pristup obrazovanju,
- trgovinu i usluge poduzeća,
- obiteljske naknade, naknade za nezaposlenost,
- zdravstveno osiguranje i mirovinska prava,
- rad u inozemstvu,
- vozila i vozačke dozvole i slično (Solvit, 2020).

Može se zaključiti kako Solvit pomaže u slučaju u kojem se krše prava građana ili poduzeća Europske unije. Također postoji i Europska poduzetnička mreža kao i Europska mreža poslova (EURES).

Europska poduzetnička mreža pruža poduzetnicima besplatnu pomoć prilikom poslovanja s posebnim naglaskom na stručne savjete o pravilima i zakonima na jedinstvenom tržištu, patentima, oporezivanju i drugo. „Europska poduzetnička mreža sastavljena je od gotovo 600 partnerskih organizacija i institucija (komore, agencije, instituti..), pruža odlične kontakte i poveznice u 54 zemlje i 92 konzorcija: EU28, Norveška, Island, zemlje kandidatkinje (Crna Gora, Srbija, Turska, Makedonija), Švicarska, treće zemlje (Armenija, Čile, Rusija), te povezuje preko 4.000 eksperata s područja poduzetništva, inovacija i transfera tehnologije s ciljem promidžbe konkurentnosti i inovacija na lokalnoj i europskoj razini pa i šire“ (Europska poduzetnička mreža, 2021). Europska poduzetnička mreža pomaže poduzetnicima maksimalno iskoristiti mogućnosti jedinstvenog europskog tržišta i Europske unije.

EURES, odnosno Europska mreža poslova pokrenuta je 1994. godine, a cilj mreže je olakšano, slobodno kretanje i zapošljavanje radnika. EURES djeluje u državama članicama Europske unije, Švicarskoj, Islandu, Lihtenštajnu i Norveškoj.

„Usluge koje EURES nudi tražiteljima posla i poslodavcima obuhvaćaju:

- povezivanje slobodnih radnih mjesta i životopisa na portalu EURES-a,
- informacije i pomoć te druge usluge podrške radnicima i poslodavcima,
- pristup informacijama o radnim i životnim uvjetima u državama članicama EU-a, primjerice o oporezivanju, mirovini, zdravstvenom i socijalnom osiguranju,
- posebne usluge potpore prekograničnim radnicima i poslodavcima u pograničnim područjima,
- potpora posebnim skupinama u kontekstu "EURES-ovih Targeted Mobility Schemes",
- potporu dinamičnim događanjima na temu zapošljavanja na platformi Europski dani poslova (na internetu),
- informacije i pristup pomoći nakon zapošljavanja, kao što su jezični tečajevi i pomoć pri integraciji u određenoj zemlji“ (Europska komisija, 2022).

Može se zaključiti kako je načelo slobodnog kretanja ljudi jedno od najvažnijih načela jedinstvenog europskog tržišta. U nastavku diplomskog rada prikazano je jedinstveno tržište u brojkama.

3.5. Jedinstveno tržište EU u brojkama

Jedinstveno europsko tržište najveće je tržište na svijetu, osim toga može se reći da je to gospodarstvo s najvećim BDP-om na svijetu. Jedinstveno tržište Europske unije ima gotovo 450 milijuna stanovnika kojima nudi veliki izbor proizvoda i usluga. Veličina tržišta potiče razvoj trgovine i tržišnog natjecanja. Jedinstveno europsko tržište iz godine u godinu raste, tako je 1992. godine bilo 345 milijuna potrošača dok danas broji oko 450 milijuna potrošača. “Prekogranična trgovina među zemljama EU-a u smislu vrijednosti razmijenjenih dobara porasla je s 800 milijardi eura u 1992. Na 2,8 bilijuna eura u 2013. tijekom istog razdoblja trgovina između EU-a i ostatka svijeta utrostručila se s 500 milijardi eura na 1992. na 1,7 bilijuna u 2013. godini” (Europska komisija, 2014). Važnost tržišta je najbolje prikazati idućom Slikom.

Slika 5. Jedinstveno europsko tržište u brojkama

Izvor: izrada autora prema Europska komisija, 2021.

[https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_factsheet - budget - single market programme 2806.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_factsheet_-_budget_-_single_market_programme_2806.pdf) [pristupljeno 10.travnja 2022]

Jedinstveno europsko tržište zaslužno je za 6 milijuna radnih mjesta u Europi, osim toga mala i srednja poduzeća izvoze 70% robe, a trgovina robom stvara oko 25% BDP-a Europske unije.

„Procjenjuje se da bi se poboljšanjem funkcioniranja jedinstvenog tržište iz godine u godinu moglo ostvariti između 183 i 269 milijardi eura za proizvedene proizvode, 297 milijardi eura za tržišta usluga. Gospodarske koristi mogle bi se samo tim povećanjima povećati na oko 12% dodatnog BDP-a“ (Vijeće Europske unije, 2022).

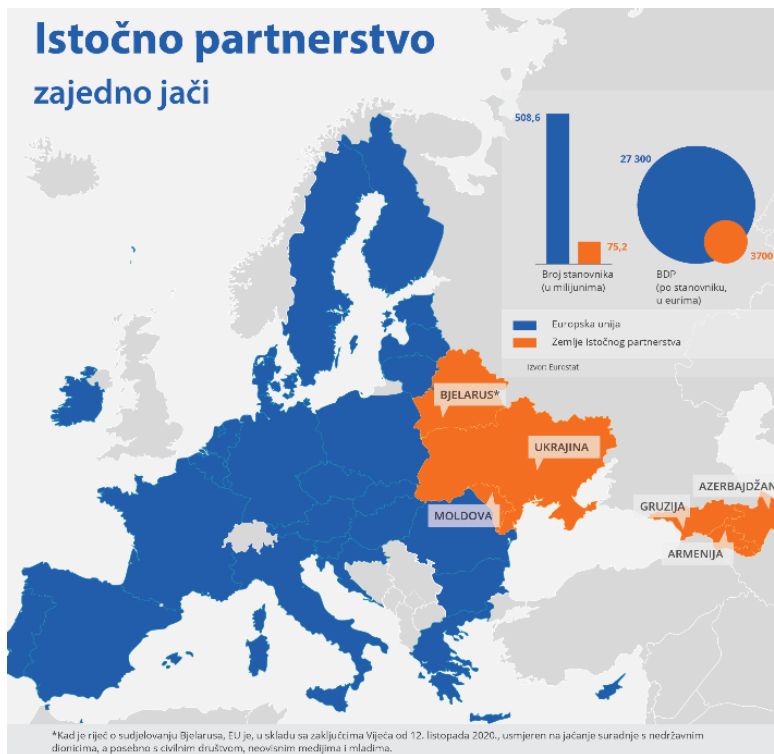
Jedinstveno europsko tržište je najveći svjetski uvoznik i izvoznik hrane i stočne hrane. Može se zaključiti kako jedinstveno tržište donosi gospodarske koristi svim zemljama članicama, te da bez njega ovakvi rezultati ne bi bili mogući.

3.6. Istočno partnerstvo i jedinstveno tržište

Istočno partnerstvo uspostavljeno je 2009. Godine s ciljem jačanja veza Europske unije i šest istočnih zemalja, a to su Ukrajina, Moldavija, Gruzija, Azerbajdžan, te Bjelorusija (u lipnju 2021. godine obustavila svoje sudjelovanje u partnerstvu). Istočno partnerstvo potiče bilateralnu i

regionalnu suradnju s prethodno navedenim istočnim državama. Na idućoj Slici može se vidjeti geografski prikaz partnerstva.

Slika 7. Istočno partnerstvo

Izvor: preuzeto od Europsko vijeće, 2021.

<https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/towards-stronger-eastern-partnership/>

[pristupljeno 28.travnja 2022]

Prema Europskom vijeću (2021) trgovina 2020. godine između istočnih partnera i Europske unije premašila je 65 milijardi eura, a trgovina iz godine u godinu raste, pa je tako 2020. godine narasla 22% u odnosu na proteklih deset godina. Važnost partnerstva se posebno istaknula za vrijeme pandemije COVID-19.

Pet glavnih ciljeva partnerstva nakon 2020. godine su:

- “otporna, održiva i integrirana gospodarstva
- odgovorne institucije, vladavina prava i sigurnost
- okolišna otpornost i otpornost na klimatske promjene

- digitalna transformacija
- te pravedna i uključiva društva” (Europsko vijeće, 2021).

Zemlje Istočnog partnerstva mogu djelomično sudjelovati na jedinstvenom europskom tržištu.

4. Učinci i prednosti jedinstvenog tržišta

Učinci jedinstvenog europskog tržišta su veliki, a utječu na sve sfere poslovnog i osobnog života građana Europske unije. Jedinstveno tržište omogućuje svim poduzećima da ponude svoje proizvode i usluge uz jednake uvjete, velikom broju potrošača. Za potrošače to znači veći izbor, niže cijene i veća kvaliteta proizvoda i usluga koje se nude na jedinstvenom tržište, odnosno na prostoru Europske unije. Također, jedinstveno tržište omogućuje slobodno kretanje ljudi, rad u inozemstvu, studiranje u drugim državama i slično. Veliki utjecaj na rast i razvoj tržišta ima digitalizacija i slobodan protok informacija.

Pozitivni učinci jedinstvenog tržišta su:

- Porast trgovine unutar zemalja Europske unije,
- Smanjenje trgovinskih troškova,
- Porast zaposlenosti,
- Povećanje izravnih stranih ulaganja (Europska komisija, 2014).

Jedinstveno europsko tržište olakšalo je trgovinsko poslovanje svih zemalja članica. U nastavku diplomskog rada prikazat će se utjecaj jedinstvenog europskog tržišta.

4.1. Utjecaj na poduzeća

Pozitivan utjecaj jedinstvenog europskog tržišta na poduzeća je velik. Jedinstveno europsko tržište poduzećima daje brojne prednosti među kojima je i otvoren pristup tržištu svih država članica Europske unije i 500 milijuna potencijalnih kupaca.

Otvoreno tržište omogućuje velikim poduzećima prednosti ekonomskih razmjera, dok malim i srednjim poduzećima ulazak na nova tržišta. Upravo su mala i srednja poduzeća od iznimne važnosti za europsko gospodarstvo, čine 85% svih radnih mjesta unutar Europske unije. Mala i srednja poduzeća su također najinovativnija, te su ključ za ekonomski rast i razvoj Europske unije (Europska komisija, 2014).

Velika pozornost se pridaje održivom sigurnom poslovanju i proizvodima. Direktivama jedinstvenog europskog tržišta postavljeni su ekološki i sigurnosni zahtjevi u nekoliko kategorija za proizvode. Upravo pomoću tih direktiva proizvodi postaju sigurniji i kvalitetniji.

“Etiketa ili oznaka „CE” na proizvodu znači jamstvo proizvođača da proizvod ispunjuje sve zahtjeve iz primjenjivih direktiva i da se može prodavati u cijelom EU-u. To je dobro za poduzeća koja žele prodavati u drugim državama, ali i za kupce, koji se ne moraju brinuti je li to što kupuju sigurno i u skladu s normama” (Europska komisija, 2014).

Odnosno “CE” oznaka predstavlja oznaku proizvođača da proizvod ispunjava sve bitne zahtjeve vezane uz sigurnosti i zdravlje. Prema Hrvatskoj obrtničkoj komori proizvodi se označavaju sa oznakom CE ako se stavljaju na tržište na području EU, te Islanda, Norveške i Lihtenštajna. Na idućoj slici može se vidjeti oznaka.

Slika 6. CE oznaka

Izvor: preuzeto do Hrvatske gospodarske komore

<https://www.hok.hr/gospodarstvo-i-savjetovanje/jedinstveno-eu-trziste/slobodno-kretanja-kapitala/slobodno-kretanje-roba/od-srpnja-samo-ce-oznaka> [pristupljeno 19.travnja 2022]

Jedinstveno europsko tržište potiče ulaganja i stvaranje inovacija. Poduzeća štede novac na način da više ne moraju posebno prijavljivati patente za različite zemlje već postoji europski patent. Nakon prijave patenta on vrijedi u svim zemljama članicama Europske unije.

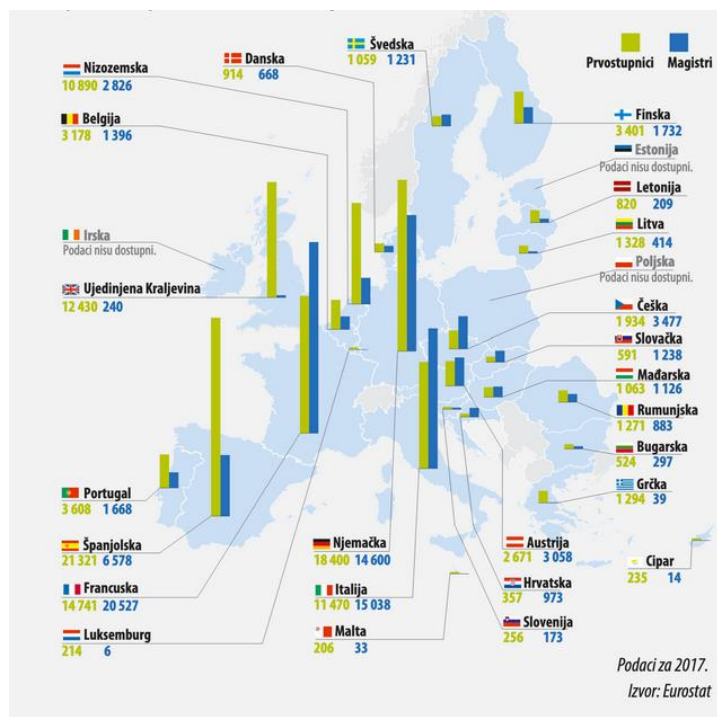
Može se zaključiti kako jedinstveno europsko tržište pozitivno utječe na rast i razvoj europskih poduzeća, lakše poslovanje i stvaranje inovacija.

4.2. Utjecaj na studiranje i rad u inozemstvu

Kao što je već rečeno u prethodnim poglavljima, jedinstveno europsko tržište omogućuje slobodno kretanje ljudi, a samim time omogućuje rad i studiranje u inozemstvu za koje se mladi u posljednje vrijeme sve češće odlučuju. Europska unija pokrenula je program Erasmus+ koji omogućuje studentima obrazovanje u inozemstvu.

“Godišnje izvješće o programu Erasmus+ za 2018. pokazuje da je tijekom zadnja tri desetljeća u tom programu sudjelovalo više od 10 milijuna ljudi. Sa sredstvima od 2,8 milijardi eura, odnosno povećanjem od 10% u odnosu na 2017., 2018. bila je rekordna godina. U okviru programa Erasmus+ 2018. financirano je više od 23500 projekata i podržana je mobilnost više od 850 000 studenata, naučnika, učitelja i osoba koje rade s mladima” (EU-projekti, 2020). Svake godine sve više studenata odlazi studirati u drugim članicama Europske unije.

Slika 7. Erasmus studenti na preddiplomskom i diplomskom studiju u 2017. godini

Izvor: preuzeto od Eurostat, 2019.

https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/eumove_2019/hr_hr/bloc-2a.html?lang=hr

[pristupljeno 05. svibnja 2022]

Na prethodnoj Slici se može vidjeti broj prvostupnika i magistra koji su sudjelovali u Erasmus+ program. Na prvom mjestu po broju studenata na preddiplomskom studiju koji su sudjelovali u razmjeni je Španjolska, dok je na prvom mjestu po broju studenata na diplomskom studiju koji su sudjelovali u razmjeni studenata Francuska.

Republika Hrvatska je u program Erasmus+ ušla 2009. godine, “Sveučilište u Zagrebu nalazi se na prvom mjestu institucija iz kojih odlazi najveći broj sudionika u programu Erasmus+ u

Hrvatskoj, slijedi ga Sveučilište Josip Juraj Strossmayer u Osijeku, a na trećem mjestu nalazi se Sveučilište u Splitu. Najviše sudionika odlazi u Španjolsku, Njemačku i Italiju” (EU-projekti, 2020).

Diplome i profesionalne kvalifikacije koje su stečene u jednoj državi članici, priznaju se i u drugim državama članicama Europske unije, što pozitivno utječe na lakše zapošljavanje građana Europske unije kao i mobilnost radnika.

4.3. Jedinstveno digitalno tržište

Digitalizacija je važna za rast i razvoj cijelog svijeta. U suvremenom društvu kupac putem interneta ima veću moć i utjecaj na poduzeća, radi većeg izbora proizvoda i usluga. Potrošač u jednoj državi može pomoću dva klika izabrati i kupiti proizvode na drugom kraju kontinenta. Kupci imaju mogućnost ocjenjivanja i recenziranja proizvode i usluge, što im također daje veću moć i utjecaj.

Positivan utjecaj jedinstvenog digitalnog tržišta je vezan uz:

- Gospodarstvo,
- Poboljšani pristup informacijama,
- Poboľšanje kvalitete života (e-trgovina, e-uprava),
- Smanjenje utjecaja na okoliš.

Glavni ciljevi jedinstvenog digitalnog tržišta je bolja internetska mreža za svo stanovništvo Europske unije, uklanjanje prepreka za internet transakcije, brže jeftinije i sigurnije poslovanje i slanje prekograničnih paketa, jačanje e-trgovine. Može se zaključiti kako je jedinstveno digitalno tržište nadogradnja jedinstvenog europskog tržišta.

Koristi za potrošače od digitalnog tržišta, posebno e-trgovine:

- povećanje prekogranične trgovine,
- lakše uspoređivanje ponuda,
- jeftiniji i kvalitetniji proizvodi,
- veći izbor proizvoda (Europski parlament, 2021).

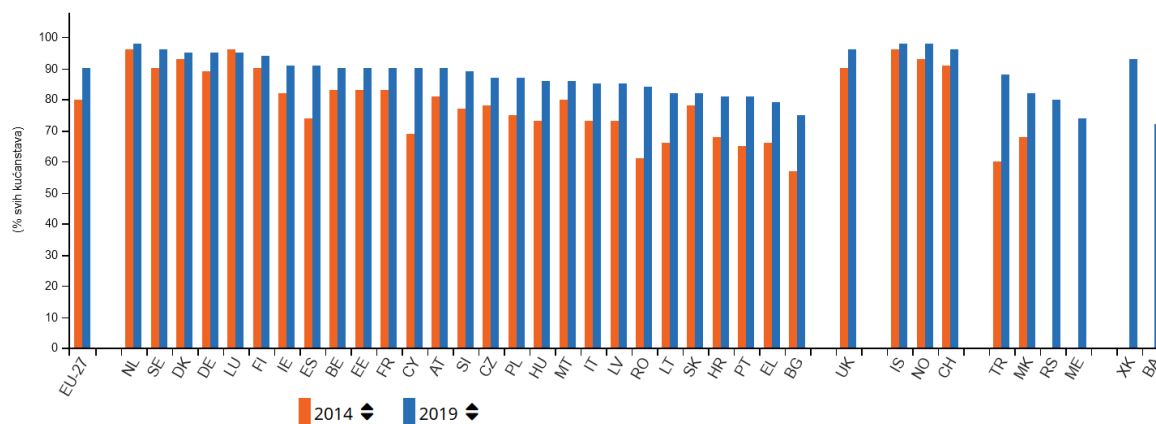
Koristi za poduzeća od digitalnog tržišta, posebno e-trgovine:

- bolji pristup poslovnim prilikama,
- bolji pristup potencijalnim zaposlenicima, odnosno radnim mjestima,
- lakše ispunjenje obaveza (Europski parlament, 2021)

Jedinstveno digitalno tržište se pokazalo ključno za opstanak europskog gospodarstva u vrijeme pandemije COVID-19 koja je zahvatila cijeli svijet. Europska unija u posljednje vrijeme sve veću pozornost pridaje zaštiti osobnih podataka na internetu.

Važno je napomenuti kako se broj kućanstava s pristupom interneta iz godine u godinu povećava, kao i pristup širokopojasnoj mreži. U 2019. godini ukupno 90% kućanstava imalo je pristup internetu, dok je udio stanovništva Europske unije između 16 i 74 godine koji su kupili ili naručili robu ili usluge putem interneta iznosio 60%. Trgovina preko interneta posebno se povećala tijekom pandemije COVID-19.

Slika 8. Pristup kućanstava internetu

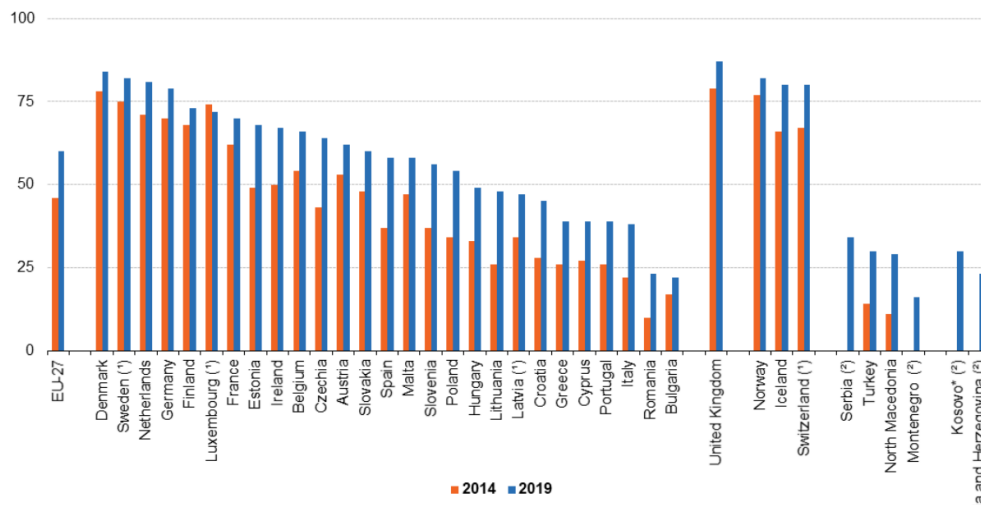
Izvor: preuzeto od Eurostat, 2020.

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Statisti%C4%8Dki_podaci_o_digitalnom_gospodarstvu_i_dr_u%C5%A1tvu_%E2%80%93_ku%C4%87anstva_i_pojedinci&oldid=510153 [pristupljeno 05. svibnja 2022]

Na prethodnoj Slici može se vidjeti pristup svih kućanstva internetu u postotku. Podatci su prikazani za dvije godine, 2014. i 2019. godinu. Može se primijetiti kako se povećao broj

kućanstava koji imaju pristup internetu između 2014. i 2019. godine. U Republici Hrvatskoj je 2014. godine pristup internetu imalo 68% kućanstava, dok je taj broj narastao na 81% u 2019. godini. Najviše kućanstava koji imaju pristup internetu nalazi se u Nizozemskoj (98%) a zatim u Njemačkoj, Švedskoj, Španjolskoj, Danskoj, Luksemburgu, Finskoj, te Irskoj. (90%). Bugarska od svih članica Europske unije ima najmanji postotak kućanstava koji ima pristup internetu.

Slika 9. Kupovina preko interneta

Preuzeto od Eurostat, 2020.

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Individuals who ordered goods or services over the internet for private use in the 12 months prior to the survey, 2014 and 2019 \(%25 of individuals aged 16 to 74\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Individuals who ordered goods or services over the internet for private use in the 12 months prior to the survey, 2014 and 2019 (%25 of individuals aged 16 to 74).png) [pristupljeno 05. svibnja 2022]

Na prethodnoj Slici mogu se vidjeti podatci vezani uz e-trgovinu, odnosno vidljivo je postotak pojedinaca koji su kupili robu ili usluge putem interneta u posljednjih 12 mjeseci. Ispitanici su u dobi od 16 do 74 godine. Najviše pojedinaca kupuje preko interneta iz Danske (84%), Švedske i Nizozemske, a najmanje pojedinaca iz Rumunjske i Bugarske.

Upravo se pomoću prethodnih statističkih podataka može primijetiti važnost digitalnog tržišta i e-trgovine na jedinstvenom europskom tržištu. Digitalni svijet se stalno mijenja i raste, stoga Europska unija treba stalno težiti i ulagati u razvoj digitalnog tržišta kako bi postala lider u svijetu.

Koristi od digitalnog tržišta su velike, kako za pojedince tako i za poduzeća kojima omogućuje lakše, jeftinije i brže poslovanje.

4.3.1. Inicijativa EU4Digital

Europska unija donijela je inicijativu EU4Digital 2016. godine. Cilj inicijative je proširiti jedinstveno digitalno tržište Europske unije na istočne partnere s namjerom povećanja razvoja gospodarstva, stvaranja većeg broja radnih mjesta, povećanja poslovanja poduzeća, te stvaranja boljeg životnog standarda.

Kroz inicijativu EU4Digital Europska unija nastoji:

- smanjiti tarife za roaming,
- jačati gospodarstvo,
- proširiti e-usluge,
- poboljšati kibernetičku sigurnost,
- uskladiti digitalne okvire na svim područjima društva,
- otvoriti nova radna mjesta u digitalnoj industriji (EU4Digital, 2022).

Razvijanje i provedba navedene inicijative ima velike koristi kako za stanovništvo, tako i za gospodarstvo, te poduzeća svih veličina. Dolazi do boljih i jeftinijih internetskih usluga što dodatno povećava trgovinu između Europske unije i istočnih partnera.

4.4. Ekonomska i monetarna unija

Prve ideje o stvaranju ekonomske i monetarne unije započele su nakon Prvog svjetskog rata. Europsko vijeće je započelo sa ostvarivanjem ekonomske i monetarne unije u lipnju 1988. godine. Ekonomska i monetarna unija predstavljaju skupinu politika koje su usmjerene na konvergenciju ekonomija država članica Europske unije.

Postoje ukupno tri faze ostvarivanja ekonomske i monetarne unije :

„PRVA FAZA – započela 1. srpnja 1990.

- potpuna sloboda kapitalnih transakcija

- povećana suradnja među središnjim bankama
- slobodna uporaba ekija (ECU, europska valutna jedinica, preteča eura)
- poboljšanje ekonomske konvergencije“ (Europska središnja banka, 2022).

DRUGA FAZA -započela 1. siječnja 1994.

- „osnivanje Europskog monetarnog instituta (EMI)
- zabrana središnjim bankama da kreditiraju javni sektor
- snažnije usuglašavanje monetarnih politika
- jačanje ekonomske konvergencije
- postupak koji će dovesti do neovisnosti nacionalnih središnjih banaka, a treba biti dovršen najkasnije do datuma osnivanja Europskog sustava središnjih banaka
- pripremni radovi za treću fazu“ (Europska središnja banka, 2022).

TREĆA FAZA - započela 1. siječnja 1999.

- „neopozivo utvrđivanje konverzijskih tečajeva
- uvođenje eura
- provođenje jedinstvene monetarne politike u sklopu Europskog sustava središnjih banaka
- stupanje na snagu tečajnog mehanizma unutar EU (ERM II)
- stupanje na snagu Pakta o stabilnosti i rastu“ (Europska središnja banka, 2022).

Početak prve faze odredilo je Europsko vijeće, te ona počinje 1. srpnja 1990. godine. Upravo na taj dan ukinuta su sva ograničenja na kretanje kapitala između država članica. Do sve većeg jačanja dolazi i Odbor guvernera koji je nakon 1990. godine dobio nove zadaće, a koje su se odnosile na savjetovanje o monetarnim politikama država članica, kao i ostvarivanje stabilnosti cijena. Također, Odbor guvernera zaslužan je za pripremne radove treće faze. Tijekom procesa pravnih priprema održala se Međuvladina konferencija o ekonomskoj i monetarnoj uniji. Donesen je Ugovor o Europskoj uniji koji je zaključen 1991. godine, a potpisan sljedeće godine u Maastrichtu.

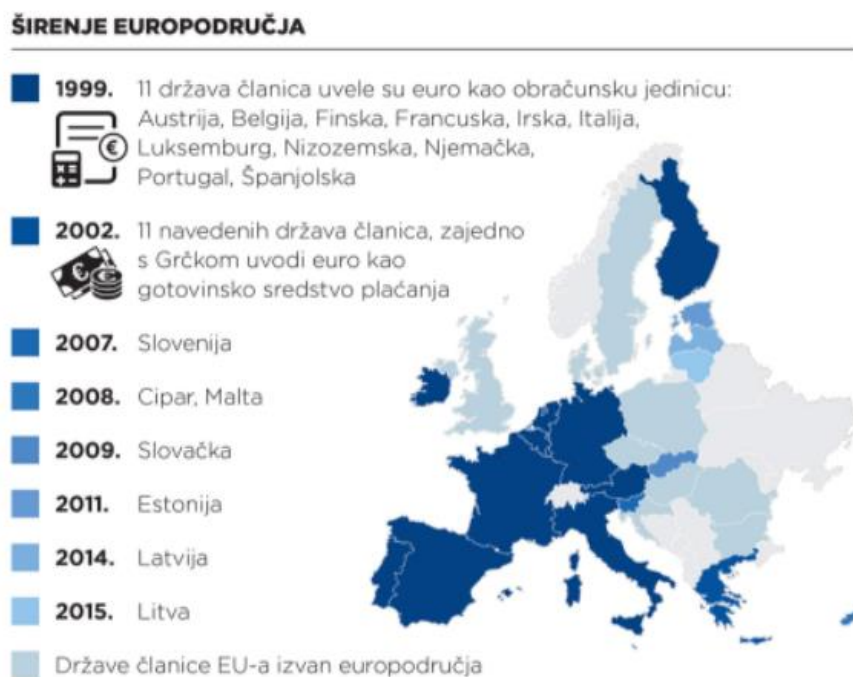
Druga faza počinje osnivanjem Europskog monetarnog instituta 1994. godine i prestankom rada Odbora guvernera.

„Dvije glavne zadaće Ekonomske monetarne unije su:

- jačanje suradnje središnjih banaka i usklađenost monetarne politike
- obavljanje priprema potrebnih za osnivanje Europskog sustava središnjih banaka, provođenje jedinstvene monetarne politike i stvaranje jedinstvene valute“ (Europska središnja banka, 2022)

Europsko vijeće donijelo je odluku da će se službena valuta zvati „euro“ i da s njime počinje treća faza i to 1999. godine. Euro je pušten u optjecaj 2002. godine. Iz prva je bilo 11 sudionica s kojima je ujedno započela i treća faza Ekonomske i monetarne unije te su one ispunile sve uvjete za prihvaćanje jedinstvene valute eura. Upravo tih 11 država bile su Irska, Finska, Nizozemska, Belgija, Njemačka, Luksemburg, Francuska, Austrija, Italija, Portugal i Španjolska.

Slika 12. Širenje europodručja

Izvor: preuzeto od Euro.hnb.hr , 2017.

<https://euro.hnb.hr/-/povijest-eura> [pristupljeno 06. svibnja 2022]

Euro, osim što je zajednička valuta za države članice Europske unije, ujedno je i jedan od glavnih simbola europske integracije. Nakon 11 nabrojanih članica, slijedi Grčka, Slovenija, Cipar, Malta i mnoge druge. Treća faza, ujedno i posljednja faza Ekonomske i monetarne unije.

4.4. Republika Hrvatska i jedinstveno europsko tržište

Republika Hrvatska je postala članica Europske unije 01. srpnja 2013. godine, članstvo u Europskoj uniji donijelo je niz koristi. Kao jedna od najvećih koristi je pristup jedinstvenom tržištu. Jedinstveno tržište u Europskoj uniji sastoji se od 450 milijuna potrošača i pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji otvorila su joj se vrata puna mogućnosti. Mnoga poduzeća djelovala su i prije na inozemnom tržištu, međutim, još veći broj njih tek je krenuo pristupati na inozemno tržište. Međutim, osim same prednosti izlaska na inozemno tržište, tu je prijetila i konkurencija proizvoda i usluga koje su dolazile izvana.

Jedinstveno tržište pružilo je mogućnost rada u ostalim državama članica Europske unije bez dugotrajne papirologije. Osim toga, isti ti radnici ne smiju biti predmet diskriminacije u odnosu na državljane određene zemlje u kojoj se trenutno nalaze.

Slika 12. Prednosti i nedostaci kretanja radnika u EU

+ Prednost	Građani će se moći slobodno zapošljavati u zemljama EU-a u načelu bez posebnih odobrenja ili radnih dozvola.
+ Prednost	Hrvatsko gospodarstvo imat će koristi od priljeva kvalificirane radne snage i investicija.
+ Prednost	Smanjenje nezaposlenosti.
- Izazov	Moguće iseljavanje kvalificirane domaće radne snage (tzv. odljev mozgova).
- Izazov	Privremena ograničenja koja mogu uvesti države članice onemogućit će slobodno zapošljavanje u tranzicijskom razdoblju, najdulje sedam godina.

Izvor: autor prilagodio prema Tišma, Samardžija, Jurlin, 2012.

https://www.irmo.hr/wp-content/uploads/2013/11/hrvatska_i_eu_prednosti_izazovi_.pdf

[pristupljeno 7.svibnja 2022]

Na slici 12 prikazane su prednosti i nedostaci ulaska u Europsku uniju, ali za dio koji je vezan uz slobodno kretanje radnika. Na brz način se građani mogu zaposliti u bilo kojoj zemlji članici Europske unije, smanjit će se nezaposlenost, a ujedno će se dogoditi priljev kvalificirane radne snage. Međutim, neki od nedostataka su povećano iseljavanje, odnosno odljev mozgova gdje se kvalificirani radnici sele u druge države.

Osim radne snage, stvara se mogućnost plasiranja hrvatskih proizvoda na inozemna tržišta. Negativna strana je ta što je Hrvatska izgubila veliki dio autonomije u vođenju poljoprivredne politike, ali istodobno sudjeluje u kreiranju zajedničke poljoprivredne politike. Naravno, u kreiranju iste Hrvatske će se zalagati za svoje interese.

Kada je Hrvatska pristupila europskom tržištu, direktno je bila konkurencija ostalim proizvođačima koji također plasiraju svoje proizvode, kako na domaćem, tako i na inozemnom tržištu. Zato se konkurencija počela nadmetati u cijeni proizvoda, kvaliteti i ostalim elementima, sve u svrhu jače diferencijacije.

Slika 13. Prednosti i izazovi kretanja roba na inozemnom tržištu

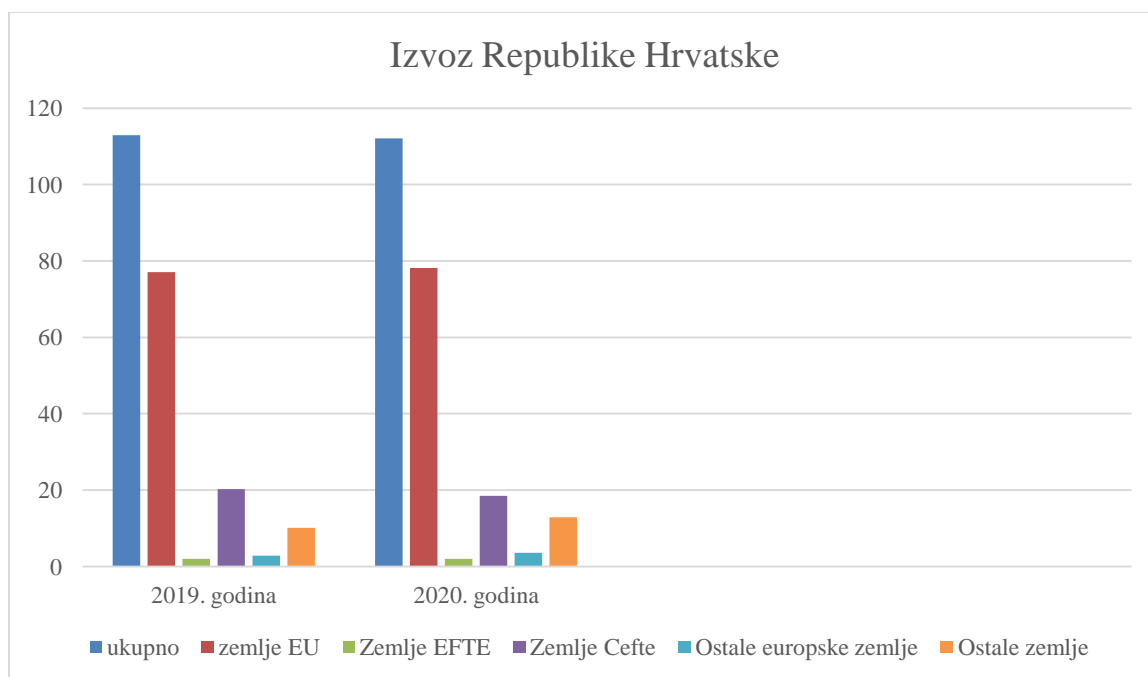
+ Prednost	Veći izbor cijene i kvalitete proizvoda.
+ Prednost	Šire mogućnosti poslovanja poduzetnika na tržištu od 500 milijuna potrošača.
+ Prednost	Manji troškovi i niže cijene zbog ujednačenog sustava standardizacije i izbjegavanja dvostrukog testiranja.
+ Prednost	Veća sigurnost proizvoda.
- Izazov	Troškovi jačanja administrativnih tijela nadležnih za nadzor tržišta te provedbe postupaka normizacije, akreditacije, procjene usklađenosti i metrologije.
- Izazov	Nužno poboljšanje kvalitete proizvoda kako bi poduzetnici uspješno poslovali u uvjetima povećane konkurencije na tržištima EU-a.

Izvor: autor prilagodio prema Tišma, Samardžija, Jurlin, 2012.

[pristupljeno 7.svibnja 2022]

Na Slici 13 mogu se vidjeti koje su to prednosti, a koji nedostaci kod kretanja roba na inozemnom tržištu. Što se tiče prednosti, ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, dolazi do pristupa tržištu od oko 450 milijuna potrošača, a ujedno i većeg izbora proizvoda prilikom kupovine, povećane sigurnosti proizvoda, ali i manjih troškova i nižih cijena.

Grafikon 2. Izvoz Republike Hrvatske

Izvor: izrada autora prema Državnom zavodu za statistiku, 2021.

<https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10207> [pristupljeno 7.svibnja 2022]

Na prethodnom Grafikonu može se vidjeti kako Republika Hrvatska najviše izvozi na područje jedinstvenog tržišta.

Jedinstveno tržište u Europskoj uniji sastoji se od 450 milijuna potrošača i pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji otvorila su joj se vrata puna mogućnosti. Mnoga poduzeća djelovala su i prije na inozemnom tržištu, međutim, još veći broj njih tek je krenuo pristupati na inozemno tržište. Međutim, osim same prednosti izlaska na inozemno tržište, tu je i prijetila konkurencija proizvoda i usluga koje su dolazile izvana. Nažalost uvoz Republike Hrvatske i dalje je veći od izvoza.

4.5. Brexit i jedinstveno europsko tržište

U 2020. godini posebna se pozornost pridavala Brexit-u. Pojam Brexit označava izlazak Velike Britanije iz Europske unije. Ovo je prvi slučaj u kojem država članica napušta Europsku uniju. Velika Britanija je službeno napustila Europsku uniju 31. siječnja 2020. godine. Europska unija i Velika Britanija sklopile su novi sporazum o trgovini i suradnji. Izlaskom Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije dogodile su se brojne promjene.

Slika 11. BDP Europske unije i Ujedinjenog Kraljevstva

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
European Union - 27 countries (from 2020)	12,552,500.0	13,076,045.7	13,531,539.3	14,017,168.8	13,403,149.4	14,448,341.6
European Union - 28 countries (2013-2020)	14,986,619.2	15,435,835.6	15,952,436.5	16,543,784.0	:	:
United Kingdom	2,434,119.2	2,359,789.9	2,420,897.2	2,526,615.2	:	:

Izvor: preuzeto od Eurostat, 2022.

<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> [pristupljeno 7.svibnja 2022]

Na prethodnoj Slici može se vidjeti BDP Europske unije u razdoblju od 2016. do 2021. godine. Podatci su prikazani u milijunima eura. Može se primijetiti kako je Velika Britanija ima veliki udio u ukupnom BDP Europske unije. Primjerice 2019. godine BDP Europske unije s Velikom Britanijom iznosio je 16,54 milijarde eura, dok iste godine BDP bez Velike Britanije iznosi 14.02 milijarde eura. Europska unija je izlaskom Velike Britanije zabilježila veliki pad ukupnog BDP.

Osim velikog pada BDP-a Brexit je za jedinstveno europsko tržište značio i smanjenje površine tržišta, kao smanjenje broja stanovništva Europske unije, odnosno potencijalnih potrošača. Velika Britanija je postala važan trgovinski partner Europske unije. Prema podacima Porezne uprave od 1. siječnja 2021. primjenjuju se pravila i postupci za oporezivanje kao između Europske unije i bilo koje treće zemlje.

5. Zaključak

Jedinstveno tržište jedno je od najvećih postignuća Europske unije, a sredstva pomoću kojih se ostvarilo su zajedničke politike, financijski instrumenti, te otvaranje granica između država članica Europske unije. Jedinstveno tržište obuhvaća 27 država članica Europske unije, zatim države Europskog gospodarskog prostora: Norveška, Island, Lihtenštajn, te Švicarsku radi bilateralnih ugovora. Jedinstveno europsko tržište je jedno od najvećih tržišta na svijetu, na kojem se ljudi, novac, proizvodi i usluge mogu jednostavno kretati između zemalja članica. Mogućnost kretanja osigurana je s četiri vrste sloboda. Vrste slobode su sloboda kretanja ljudi, kapitala, robe i usluga. Slobode jedinstvenog tržišta su izuzetno važne kako za osobni, tako i za poslovni svijet.

Funkcioniranje jedinstvenog tržišta provodi Europska komisija kroz niz alata, izuzetno je važna suradnja Europske unije i svih država članica, te pravila i zakone uvrstiti u nacionalna zakonodavstva država članica.

Ciljevi programa za jedinstveno tržište Europske unija 2021. do 2027. godine vezani su uz povećanje zaštite potrošača, povećanje kvalitete hrane, bolje upravljanje jedinstvenim tržištem, povećanje konkurentnosti poslovanja malih i srednjih poduzeća, te izrada učinkovitijih statistika i europskih standarda. Posebnu pozornost Europska unija pridaje zaštiti potrošača.

Pozitivni učinci jedinstvenog tržišta su vidljivi su kroz porast trgovine unutar zemalja Europske, smanjenje trgovinskih troškova, te porast zaposlenosti izravnih stranih ulaganja. Jedinstveno tržište omogućuje svim poduzećima na prostoru Europske unije jednako i pošteno tržišno natjecanje, pristup tržištu od 450 milijuna stanovnika. Poslovanje je uveliko olakšano.

Jedinstveno europsko tržište omogućuje slobodno kretanje ljudi, rad i studiranje u inozemstvu. Sve više mladih se odlučuje na odlazak u inozemstvo radi obrazovanja. U suvremeno doba sve je važnija digitalizacija, tehnologija se užurbano mijenja stoga je bitno biti u korak s promjenama. Upravo tome posebnu pozornost pridaje Europska unija ulaganjem u jedinstveno digitalno tržište. Važnost jedinstvenog tržišta, te povezanosti zemalja članica Europske unije posebno je vidljiva u vrijeme pandemije COVID-19.

Literatura:

- Barbić, B. (2016). *Sloboda kretanja usluga u EU*. Zagreb: Visoko učilište Effectus, Visoka škola za financije i pravo.
- Blandin, L., Maciejewski, M., Ratcliff, C. (2020). *Unutarnje tržište: opća načela, Europski parlament*, Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2017/N50904/doc_hr.pdf [Pristupljeno 2.travnja.2022.]
- Državni zavod za statistiku. (2021). Robna razmjena Republike Hrvatske. Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10207> [pristupljeno 7.svibnja 2022]
- EU-projekti. (2020). **Statistički podaci godišnjeg izvješća o programu Erasmus+ za 2018.** Dostupno na: <https://www.eu-projekti.info/statisticki-podaci-godisnjeg-izvjesca-o-programu-erasmus-za-2018/#> [pristupljeno 28. travnja 2022]
- Euro.hnb.hr , (2017). *Uvođenje eura*. Dostupno na: Euro u HR (hnb.hr) [pristupljeno 6.svibnja 2022]
- Eurodirect. (2014). *Vodić kroz Europu bez granica*. Dostupno na: Schengen: vodič kroz Europu bez granica Schengen: vodič kroz Europu bez granica | Europe direct Čakovec (europedirect-cakovec.eu) [pristupljeno 25.travnja 2022]
- Europska komisija. (2021). *The single market over 2021-27: the new EU programme at a glance*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2021_factsheet_-_budget_-_single_market_programme_2806.pdf [pristupljeno 10. travnja 2022]
- Europska komisija. (2022). *EURES-ove usluge*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eures/public/eures-services_hr [pristupljeno 02. svibnja 2022]
- Europska komisija. Ured za publikacije. (2014). *Unutarnje tržište*. Dostupno na: http://publications.europa.eu/resource/cellar/f85c0e8f-4cdf-4859-be26-f9c17e7fbb6f.0013.03/DOC_1 [pristupljeno 12 travnja 2022]
- Europska poduzetnička mreža. (2021). *O Europskoj poduzetničkoj mreži*. Dostupno na: <http://www.een.hr/hr/o-europskoj-poduzetnickoj-mrezi> [pristupljeno 02. svibnja 2022]

- Europska središnja banka (2022). *Ekonomska i monetarna unija (EMU)*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html> [pristupljeno 07. svibnja 2022.]
- Europska središnja banka. (2022). Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.hr.html> [pristupljeno 28. travnja 2022]
- Europski parlament (2021). *Unutarnje tržište: opća načela*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/33/unutarnje-trziste-opca-nacela> [Pristupljeno: 07. svibnja 2022.]
- Europski parlament. (2021). *Jedinstveno digitalno tržište*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/43/sveprisutno-jedinstveno-digitalno-trziste> [pristupljeno 18. travnja 2022]
- Europski parlament. (2021). *Unutarnje tržište: opća načela*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/33/unutarnje-trziste-opca-nacela> [pristupljeno 8. travnja 2022]
- Europsko vijeće. (2018). *EULEX Kosovo: nova uloga misije EU-a u području vladavine prava*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2018/06/08/eulex-kosovo-new-role-for-the-eu-rule-of-law-mission/> [pristupljeno 2. travnja 2022]
- Europsko vijeće. (2021). *Istočno partnerstvo*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eastern-partnership/> [pristupljeno 28. travnja 2022]
- Europsko vijeće. (2022). *Proširenje EU-a*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/> [pristupljeno 8. travnja 2022]
- Eurostat. (2020). *Statistički podaci o digitalnom gospodarstvu i društvu – kućanstva i pojedinci*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Statisti%C4%8Dki_podaci_o_digitalnom_gospodarstvu_i_dru%C5%A1tvu_%E2%80%93_kućanstva_i_pojedinci&oldid=510153#Kori.C5.A1tenje_internetom [pristupljeno 05. svibnja 2022]
- Eurostat. (2021). *GDP and main components (output, expenditure and income)*. Dostupno na:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_gdp&lang=en
[pristupljeno 05. svibnja 2022]

- Kandžija, V. i Cvečić, I. (2011). *Ekonomija i politika Europske unije*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Ministarstvo pravosuđa i uprave. (2019). *Osnove sustava Europske unije*. Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/drzavni-strucni-ispit-22550/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-provjeru-znanja/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-srednju-strucnu-spremu/osnove-sustava-europske-unije/23044> [pristupljeno 3. travnja 2022]
- Mintas Hodak, Lj. (2010). *Europska unija*. Zagreb: MATE d.o.o
- Perkušić, M. (2012.): *temeljne gospodarske slobode u Europskoj uniji*. Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu
- Porezna uprava. *Brexit*. Dostupno na: <https://www.porezna-uprava.hr/bi/Stranice/Brexit.aspx> [pristupljeno 05. svibnja 2022]
- Rudolf, D., Vrdoljak, I. (2005). *Europska unija i Republika Hrvatska*. Izvorni znanstveni članak. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/56357> [pristupljeno 2. travnja 2022]
- Službena stranica Europske unije. (2018). *Simboli*. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/symbols_hr [pristupljeno 8. travnja 2022]
- Službena stranica Europske unije. (2022). *Pristupanje EU-u*. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_hr [pristupljeno 5. travnja 2022]
- Solvit. (2020). *Što je mreža SOLVIT?* Dostupno na: https://ec.europa.eu/solvit/what-is-solvit/index_hr.htm [pristupljeno 01. svibnja 2022]
- Tadin, H. (2012). *Europska unija – unutarnje tržište i porezi*. Zagreb: HIT A d.o.o.
- The EU4Digital. (2022). *The EU4Digital Initiative*. Dostupno na: <https://eufordigital.eu/discover-eu/the-eu4digital-initiative/> [pristupljeno 20. travnja 2022]
- Tišma, Samardžija, Jurlin, (2012). *Prednosti i izazovi članstva*. Dostupno na: https://www.irmo.hr/wp-content/uploads/2013/11/hrvatska_i_eu_prednosti_izazovi.pdf [pristupljeno 7. svibnja 2022]
- Zelenika, R. (1998). Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Rijeka: Ekonomski fakultet u Rijeci

Popis slika:

Slika 1. Proširenja Europske unije5

Slika 2. Kronologija nastanka jedinstvenog europskog tržišta8

Slika 3. Područje Schengena10

Slika 4. Telekomunikacijske usluge15

Slika 5. Jedinstveno europsko tržište u brojkama20

Slika 6. CE oznaka24

Slika 7. Erasmus studenti na preddiplomskom i diplomskom studiju u 2017. godini25

Slika 8. Pristup kućanstava internetu27

Slika 9. Kupovina preko interneta28

Popis grafikona:

Grafikon 1 Proračun programa jedinstvenog tržišta16

Grafikon 2. Izvoz Republike Hrvatske34